

Zifafın Hükümlere Etkisi

The Effect of Coition on the Judgements

Mesut BAYAR^a

^a Dr. Öğr. Üyesi, Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslam Hukuku Anabilim Dalı
e-Posta: mesalem6@hotmail.com , <https://orcid.org/0000-0003-0119-7792>

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi:	28.04.2020
Kabul Tarihi:	22.06.2020
Yayın Tarihi:	29.06.2020

Özet

İslam dininin hedefi insanları dünya ve ahiret hayatlarında saadete kavuşturmaktır. Bu bağlamda mükellefin Allah'a karşı yükümlülükleri vardır. Bu yükümlülükler; ya insanın Rabbine iman ve ona ibadet etmesi suretiyle veya onun diğer insanlarla olan ilişkilerini Rabbinin direktifleri doğrultusunda düzenlemesiyle ifa edilmiş olur. İnsanların birbirleriyle ilişkilerinin en mühim kısmını aile kurumundaki ilişkiler oluşturmaktadır. Ailenin işlevi, neslin korunmasını önleyerek ve devam etmesini sağlayarak dinin zaruretlerinden biri olan neslin korunması gayesini gerçekleştirmektir. Bunun temin edilmesi için nikâh aşamasında tarafların bazı vasıflara sahip olmaları şart koşulmuş, nikâhtan sonra ise kendilerine bir kısım hak ve sorumluluklar belirlenmiştir. Cinsel münasebet, bu hak ve sorumluluklardan biridir.

Eşler arasında gerçekleşen ilk cinsel ilişkiye Arapça'da duhül, Türkçe' de ise zifaf denilmektedir. Zifaf, nikâh akdi ile mübah hale gelmekte ve hukukî sonuçlar doğurmaktadır. Zifaftan doğan hak ve sorumlulukların bir kısmı şahsî, diğer kısmı malî özellik taşımaktadır. Zifafın, mehir, evlenme yasakları ve iddet bekleme meselelerindeki hükümleri ayette açıkça beyan edilmiştir. Nesebin tespitinin hükmü için hadis delil teşkil etmektedir. Bu sebeple sözkonusu meselelerde fukahâ arasında bir ihtilaf bulunmamaktadır.

Karı-kocanın nikâh akdinden sonra herhangi bir engel olmadan başbaşa kalmaları anlamındaki sahîh halvet, bazı fakihler tarafından zifaf hükümlerini doğuran bir eylem olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple; sahîh halvete hükmî zifaf, fîli birleşmeye ise hakikî zifaf denilmektedir. Sahîh halvetin, mehrin tamamının verilmesi ve kadının iddet beklemesini gerektirmesi hükümlerinde olduğu gibi zifafa benzer sonuçları bulunmaktadır. Ancak kocaya ric'î talak hakkını vermemesi meselesinde hakikî zifaftan daha hafif sonuçları vardır.

Zifaf, sahîh nikâh vasıtasıyla mübah hale geldiğinden, zifaftan doğan hükümler, sahîh nikâhın hükümlerini tamamlayıcı ve nikâhın kalıcı hale gelmesini sağlayan özellikler taşımaktadır. Bu durum, zifafın mehir ve iddete etkisinde açıkça görülmektedir. Ancak zifafın nikâh akdinden bağımsız hükümleri de bulunmaktadır. Mesela bir nikâhın sahîh olmadığı zifaftan sonra ortaya çıkarsa veya kişi kendisiyle zifaf yaşadığı şahsın kendi nikâhlısı olmadığını zifaf bittikten sonra öğrenirse bu zifafın mehir, nesebin sübutu, iddet bekleme ve evlenme yasakları gibi konularda nikâh akdinden bağımsız sonuçları olmaktadır. Fıkıh eserlerinde mehir, evlenme yasakları, iddet, talak ve fasit nikâhlar gibi değişik başlıkların altında bahsi geçen zifaf ile ilgili bu hükümler, çalışmamızda bir araya getirilmiş ve değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Nikâh, Eşler, Zifaf

Giriş

İnsan, akıl ve irade sahibi bir varlık olmasının sonucu olarak yeme, içme, yürüme ve bakma gibi akıl ve iradesiyle işlediği fiillerden sorumlu tutulmuştur. Cinsel ilişki de yeme, içme, kalkma ve oturma gibi insanın akıl ve iradesiyle meydana gelen bir fiildir. Bu sebeple failine sorumluluklar yüklemektedir.

Cinsel ilişkinin ibadetlerin ifasından bir kısım müeyyidelere kadar fikhın değişik alanlarında hükümleri bulunmaktadır. İbadet alanında guslü gerektirmesi, orucu ve ihramı bozması, ceza hukuku alanında ise zina suçunun failine muhsanlık vasfının verilmesini sağlayarak verilecek cezanın artmasına sebep olması gibi hükümleri bulunmaktadır. Ancak hükümlerin çoğu aile hukuku alanında uygulanma alanı bulmaktadır.

Kazuistik bakış açısının bir sonucu olarak fıkıh kitaplarında cinsel ilişki ile ilgili hükümlerin topluca ele alındığı bir başlık bulunmamaktadır. Bunun yerine ele alınan konuların cinsel ilişkiyi ilgilendiren yanları izah edilmektedir. Aile hukuku ile ilgili hükümlerine ise mehir, evlenme yasakları, iddet ve talak gibi konuların içinde dağınık bir şekilde ve konu ile ilgisi oranında değinilmektedir. Cinsel ilişkiye bağlı hükümlerin tamamını ele almak bir makale sınırlarını aşmaktadır. Bu sebeple makalemiz nikâh sonrası gerçekleşen cinsel ilişkinin hükümleriyle sınırlandırılmıştır. İlmî çalışmalarda, eşlerin nikâh sonrası cinsel ilişkilerini ifade etmek için zifaf kavramı kullanılmaktadır. Araştırmamızda da nikâh sonrası ilk ilişkiyi ifade etmek için zifaf kavramı tercih edilmiştir.

Zifaf sonrası hükümler ile ilgili eserler tetkik edilmiş, önceden yazılmış müstakil bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bundan hareketle zifaf sonrası hükümlerin müstakil bir başlık altında ele alınması çalışmaya değer görülmüştür. Zifaf öncesi hükümlerle ilgili Osman Muhammed Abdülhakk İdris'in "*Ahkamü'l-ma'kûd aleyha kable'd-duhûl*" (*Zifaf Öncesi Nikâh Akdinin Hükümleri*) isimli müstakil bir çalışması bulunmaktadır. Onun çalışması, zifaf öncesi nikâhın hükümlerini ihtiva ederken çalışmamız zifaf sonrası nikâhın hükümlerini açıklamakta ve adeta onun çalışmasını tamamlayıcı bir işlev görmektedir.

I. Zifaf Kavramı

Zifaf, Arapça bir kelime olup gelini baba evinden güveyin evine göndermek¹ anlamına gelmektedir. Terim anlamı lügat anlamından farklı değildir.² Türkçeye gerdek anlamıyla geçmiş, zamanla zifaf ve gerdek kavramları eş anlamlı kelimeler haline gelmiştir.

Arapça'da bu kelime duhûl kavramına denk gelmektedir. Duhûl, Arapçada mastar kalıbında bir isim olup giriş anlamına gelmektedir. Çıkmanın zıt anlamlısı bir kelime olup yere, zamana veya işlemlere giriş anlamında kullanılmaktadır.³ Duhûl kelimesi, ba harf-i ceri ile beraber kadın için kullanıldığında cinsel ilişkide bulunmak anlamına gelmektedir.⁴ Bu

¹ Halil b. Ahmed el-Ferâhidî (v.175/791), *Kitâbu'l-'Ayn* (I-VIII), thk. Mehdi el-Mahzûmî, İbrâhîm es-Sâmerrâi, Dârü Mektebeti'l-Hilâl, b.y. t.y., VII, 351.

² *el-Mevsû'atü'l-fikhiyye*, "Arûs", Vizâretü'l-Evkaf ve's-şuûni'l-İslâmiyye (I-XLV), Kuveyt 1414/1994, XXX, 37.

³ İsfahânî, Râgıp Ebu'l-Kasım el-Hüseyn b. Muhammed b. Mufaddal (v.502/1108), *Müfredâtü elfâzi'l-Kur'ân*, thk. Safvân Adnân Dâvûdî, Dârü'l-Kalem, Dimaşk 1430/2009, s. 309.

⁴ *Feyyûmî, Ahmed b. Muhammed Ali* (v.775/1368), *el-Misbâhu'l-münîr* (I-II), *Mektebetü Lübnan, Beyrut* 1407/1987, s. 72.

ilişkinin mübah ve haram olması arasında fark yoktur.⁵ Bununla beraber daha ziyade helal cinsel ilişki anlamında kullanılmaktadır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de bu kavram, nikâh sonrası helal olan ilk cinsel ilişki anlamında kullanılmıştır⁶. Kur'an-ı Kerim'de, zifaf anlamında ayrıca *ityân*⁷, *mess*,⁸ *refes*⁹ ve *lems*¹⁰ terimleri de kullanılmaktadır. Cinsel ilişkiye delalet eden bu kavramlar, hayâ duygusunu muhafaza adına mecaz yoluyla *yanına girmek*, *yanına varmak* ve *dokunmak* gibi kelimelerle ifade edilmiştir.

Bazı İslam hukukçuları, eşlerin başbaşa kalmaları anlamındaki halveti veya kadının kocasının evinde bir yıl gibi uzun bir süre ikamet etmesini de zifaf hükümlerini ve sonuçlarını doğuran eylem olarak görmüştür. Bu açıklamalardan hareketle zifafı, hükmî zifaf ve hakikî zifaf diye ikiye ayırmak mümkündür.

A. Hükmi Zifaf

Halvet ve kadının kocasının evinde bir yıl kadar uzun süre ikamet etmesi, bazı müçtehidler tarafından zifaf hükümlerini doğuran eylemler olarak kabul edilmiştir. Çünkü halvette cinsel ilişkiye imkân veren bir ortam oluşmaktadır. Bu beraberlik, kadının hem psikolojik hem de sosyal konumunu etkilemektedir.

Halvet, tek başına bir yerde bulunmak veya başka biriyle baş başa kalmak demektir.¹¹ Fıkıh ıstılâhında ise başka biriyle baş başa kalma özellikle de bir kadın ile bir erkeğin baş başa kalmaları anlamında kullanılmaktadır.¹²

Halvet, caiz olup olmamasına göre mübah halvet ve haram halvet diye iki kısma ayrılmaktadır. Aralarında evlenme yasağı olmayan bir erkek ile bir kadının başbaşa kalmaları (*el-halvetü bi'l-ecnebiyye*) haram, birbirleriyle evlenmeleri haram olanların (*el-halvetü bi'l-mehârim*) veya birbirleriyle evli olan bir erkek ile kadının (*el-halvetü bi'l-makûd aleyha*) yahut aynı cinsten iki insanın başbaşa kalmaları masiyet niyetiyle olmadığı sürece mübahdır.¹³

Karı-kocanın başbaşa kalmaları (*el-halvetü bi'l-makûd aleyha*) anlamındaki halvetin gerçekleşmesi için bazı şartlar vardır. Bu şartların gerçekleştiği halvete Hanefiler *halvet-i sahîha*,¹⁴ Mâlikîler ise meydana geldiği duruma göre *halvet-i ihtida*, *halvet-i ziyare* ve *halvet-i bina* adını vermektedir.¹⁵

Mezheplerin sahih halveti tarifleri ve halvetin hukukî mahiyetine yönelik bakış açıları farklıdır. Hanefîler sahih halvetin oluşması için eşler arasında şer'î, hissî(maddî) ve hakikî(bedenî) engellerin bulunmamasını şart koşmaktadır. Onlara göre kimsenin görmediği

⁵ Muttarrızî, Ebu'l-Feth, Nasır b. Abdüsseyyid b. Ali (v.610/1213), *el-Muğrib fî tertibi'l-Mu'rib* (I-II), thk. Heyet, Mektebetü Üsame b. Zeyd, Haleb 1399/1979, s. 284.

⁶ وَرَبَّائِكُمُ الَّذِينَ فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ الَّتِي دَخَلْتُمْ فِيهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ

⁷ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ

⁸ لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ

⁹ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثِ إِلَى نِسَائِكُمْ

¹⁰ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا

¹¹ *Feyyûmî, el-Misbâhu'l-münîr*, s. 69.

¹² Sa'dî Ebû Hubeyb, *el-Kâmûsü'l-fikhî*, Dârü'l-Fikr, Dimaşk 1408/1988, s. 122.

¹³ *el-Mevsu'âtü'l-fikhiyye*, "Halvet", Vizâretü'l-Evkaf ve's-suûni'l-İslâmiyye, Kuveyt 1410/1990, XIX, 269.

¹⁴ Kâsânî, Alâuddîn b. Mes'ûd (v. 587/1191), *Bedâi'u's-sanâi' fî tertibi's-şerâi'* (I-VII), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1406/1986, II, 292-293.

¹⁵ Desûkî, Muhammed Urfe (v. 1230/1815), *Haşiyetü'd-Desûkî ale's-Şerhi'l-kebîr* (I-IV), thk. İsa el-Bâbi el-Halebî, Dârü İhyâi'l-Kütübi'l-Arabî, b.y.t.y., II, 468.

ve aniden gelmeyeceği bir yerde cinsel ilişkileri önünde adet hali gibi şer'î, üçüncü bir kişinin yanlarında olması gibi hissî ve cinsel ilişkide bulunmayacak kadar hastalık gibi bedeni engelleri olmayan, aralarında nikâh bağı bulunan bir erkekle bir kadının baş başa kalmaları ile sahih halvet gerçekleşmektedir.¹⁶ Sahih halvetin şartlarını taşımayan ve onun mukabili olan halvete ise *halvet-i fâside* denilmektedir.

Mâlikilerin kullandığı *halvet-i ihtida*, Hanefilerin ifade ettikleri *halvet-i sahiha* kavramına denk gelmektedir. *Halvet-i ziyâre*, eşlerinin birbirlerini kendi evlerinde veya üçüncü bir kişiyi evlerinde ziyaret etmeleri esnasında; *halvet-i binâ* ise kocanın evinde meydana gelmektedir.¹⁷ Bu son halvet biçiminin müddeti konusunda mezhep içinde ihtilaf bulunmaktadır. Bir görüşe göre bu süre bir yıldır. Diğer bir görüşe göre ise örf açısından uzun sayılan bir sürenin geçmesi yeterlidir.¹⁸

İmam Şâfiî, yeni görüşünde sahih halvetin hukukî bir sonucunun olmadığı kanaatindedir. Bununla birlikte eşlerin başbaşa kaldıktan sonra kapılarının kilitlenmesini ve perdelerin indirilmesini halvetin oluşumuna örnek olarak zikretmektedir.¹⁹

Hanbelilere göre, nikâh akdinden sonra eşlerin başbaşa kalmaları ile halvet oluşmaktadır. Onlara göre şer'î ve hissî engeller var ise de halvet meydana gelmiş sayılır. Eşlerin cinsel ilişkide bulunabilecek yaşta olmaları halvetin gerçekleşmesi için yeterlidir.²⁰

B. Hakikî Zifaf

Cinsel birleşmenin gerçekleşmesi suretiyle meydana gelen zifaftır. Hukukî sonuçlarının meydana gelmesi için sahih nikâh akdinden sonra gerçekleşmelidir. Zifaf, sahih nikâh akdinin bir sonucu olarak hukukî sonuçlar doğurduğundan kadının adet hali gibi yasak dönemlerde zifafın yaşanması bir engel teşkil etmemektedir. Sahih nikâh, zifafın hem sıhhat hem de cevaz şartıdır. Nikâh akdinin konusu eşlerin birbirlerinden cinsel yönden faydalanmalarındır. Nitekim bu hüküm, klasik dönem fakihlerinin nikâh tanımlarında vurgulanmaktadır. Mesela Hanefiler nikâh için, “bir akittir ki, kasten kadının kadınlığından faydalanmayı ifade eder.”²¹ şeklinde tanım getirmişlerdir.

Mâlikiler, “mahremi olmayan, Mecûsî, ehl-i kitap veya cariye gibi bir kadından faydalanmayı sığayla helal hale getiren bir akittir.”²² şeklinde bir tarif tercih etmişlerdir.

Şâfiiler nikâhı “inkâh, tezvîc veya bunlarla aynı anlama gelen başka lafızlarla cinsel ilişkiyi mübah hale getirmeyi içeren bir akittir.” diye tanımlamışlardır.²³ Hanbeliler de nikâhı cevaz açısından Şâfiiler gibi tarif etmişlerdir. Fakat tanımlarında nikâhın cinsel istifade

¹⁶ Serahsî, Muhammed b. Ahmed b. Ebi Sehl (v. 483/1090), *el-Mebsût* (I-XXX), Dârü'l-Ma'rif, Beyrut t.y., V, 150.

¹⁷ Desûkî, *Haşiyetü'd-Desûkî*, II, 301; Çeker, Orhan, “Halvet”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, TDV, İstanbul 1997, XV, 384.

¹⁸ İbn Şâş, Ebû Muhammed Celâlüddin Abdullah b. Necm (v. 616/1219), *Ikdü'l-cevâhiri's-semîne fi mezhebi alimi'l-Medîne* (I-III), thk. Muhammed Ebu'l-Ecfân-Abdülhafız Mansûr, Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, Cidde 1415/1995, II, 97-98.

¹⁹ Şâfiî, Muhammed b. İdris (v. 204/819), *el-Ümm* (I-XI), thk. Rifat Fevzi Abdülmüttalib, Dârü'l-Vefa, Mısır 1422/2001, VIII, 647.

²⁰ İbn Kudâme, Muvaffakuddin Abdullah b. Ahmed b. Muhammed (v. 620/1223), *el-Muğni* (I-XV), thk. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türki-Abdülfettâh Muhammed el-Hulv, Dârü Alemi'l-Kütüb, Riyad t.y. X, 156-157.

²¹ İbnü'l-Hümâm, Kemâlüddin Muhammed b. Abdulvahid es-Sivâsî el-İskenderî (v. 861/1457), *Şerhu Fethü'l-kadîr* (I-X), Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 1424/2003, III, 186-187.

²² Derdîr, Ebu'l-Berekât Sidi Ahmed b. Muhammed (v. 1201/1786), *eş-Şerhu'l-sağîr ala Akrabi'l-mesâlik ila mezhebi'l-İmâm Mâlik* (I-IV), thk. Mustafa Kemâl Vasfî, Darü'l-Maârif, Kahire t.y., II, 332.

²³ Şirbîni, Şemsüddin Muhammed b. Ahmed el-Hatîb (v. 977/1570), *Muğni'l-muhtâc ila ma'rifeti meâni'l-elfâzi'l-Minhâc* (I-IV), thk. Muhammed Halil Aytânî, Darü'l-Ma'rif, Beyrut 1417/1997, III, 165.

yönüne vurgulamamışlardır.²⁴

Cinsel ilişkinin diyânî ve kazâî olmak üzere iki ayrı hükmü bulunmaktadır. Buna göre gûnahtan korunmak amacıyla veya eşlerden birinin talebi varsa, diyânî(teklifi) hüküm açısından vacip olur. Bu yönüyle müşterek bir haktır.²⁵ Kazâî hükmü (ihmal edildiği takdirde hukuken müeyyideyi gerektirecek bir fiil olup olmayacağı) konusunda ise görüş ayrılığı bulunmaktadır. Hanefiler ve Şâfiîlerde zifafın kazâî anlamda kocaya ait bir hak olduğu görüşü ön planda iken²⁶ Mâlikî ile Hanbelî mezheplerine ve İbn Hazm gibi müçtehitlere göre kazâî açıdan da cinsel ilişki müşterek bir haktır.²⁷

II. Zifafın Hükümlere Etkisi

İlâdan dönüş, kadının ikinci koca ile evlendikten sonra eski kocasıyla tekrar evlenebilmesi, eşi başkasıyla evlendikten sonra mefkûdun çıkagelmesi gibi aile hukuku ile ilgili meselelerde cinsel birleşmeye bağlı hükümler bulunmaktadır. Ancak bunlar nikâh sonrası ilişkinin sonuçları değildir. Biz bu çalışmada sadece nikâh sonrası ilk ilişkiden doğan hükümleri ele alacağız. Ancak şüpheli birleşmelerde ve zifaftan sonra nikâhın sahih olmadığının ortaya çıkması durumunda zifafın akitten bağımsız bazı sonuçları da oluşmaktadır. Sahih olmayan bir nikâhın mahiyeti konusunda meselenin anlaşılmasına yardımcı olacak birkaç noktaya temas etmek faydalı olacaktır.

Ebû Hanîfe'ye göre nikâh akdinin unsurlarında veya inikad şartlarında noksanlık varsa nikâh bâtil, sıhhat şartlarında noksanlık varsa fâsid olur. İmâm Muhammed ve Ebû Yûsuf'a göre iki kavram da nikâhta hükümsüzlüğü ifade etmektedir. Zifaftan sonra sonuçlarının olması akitten kaynaklanmamakta, kadının ve doğacak çocuğun mağduriyetinin giderilmesi amacını taşımaktadır.²⁸ Mâlikî ve Hanbelî mezheplerinde sahih olmadığı konusunda icma' bulunan nikâh bâtil, sıhhati ihtilafı olan nikâh fâsiddir. Buna göre mut'a nikâhı icma'la caiz olmadığından bâtil, şahitsiz kıyılan bir nikâh sıhhati konusunda fukahâ arasında ihtilaf bulunduğundan fâsiddir. Şâfiî mezhebinde ise fesad ve butlân, nikâh bölümünde de aynı anlama gelmektedir.²⁹

Zifaftan önce fâsid ve bâtil nikah arasında hiçbir fark bulunmamaktadır. İki akid türü de sahih olmadığından hiçbir sonuç doğurmamaktadır. Farkına varıldığı andan itibaren fesholunur. Akdin sahih olmadığı veya yanlış kişiyle zifaf yaşandığının sonradan farkına varılması durumunda ise bazı hükümler terettüp etmektedir. Çünkü iki durum da bilinçsizce gerçekleştirildiğinden şüphe barındırmakta böylece zinadan ayrılmaktadır. Bu bakış açısının bir sonucu olarak; mehir, evlenme yasakları, iddet bekleme ve nesebin sübutu gibi konularda sonuçları bulunmaktadır. Bu sonuçlar, akitten tamamen bağımsız olup zifaftan

²⁴ Buhûti, Mansûr b. Yûnus (v. 1051/1641), *Keşşâfü'l-kna' an metni'l-İkna'* (I-XV), thk. Heyet, Vizâetü'l-Adl, b.y. 1429/2008, VII, 137.

²⁵ Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi'*, II, 331.

²⁶ Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi'*, II, 331; Şirbinî, *Muğni'l-muhtâc*, III, 332.

²⁷ İbn Hazm, Ebû Muhammed Ali bin Ahmed b. Saïd ez-Zâhiri el-Endelusi (v. 456/1064), *el-Muhallâ bi'l-Âsâr* (I-XII), Dâru'l-Fikr, Beyrut ty. IX, 174; İbn Kudâme, *el-Muğni'*, XI, 53; Karâfi, Şihâbüddin Ahmed b. İdris el-Mısri (v. 684/1285), *ez-Zahire* (I-XIV), Dâru'l-Garbi'l-İslâmi, thk. Heyet, Beyrut 1414/1994, IV, 455.

²⁸ Serahsî, *el-Mebsût*, VI, 167; Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâ'*, II, 335; Bardakoğlu, Ali, "Butlân", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, TDV, İstanbul 1992, VI, 477.

²⁹ İbn Kudâme, *el-Muğni'*, X, 548; Desûki, *Haşiyetü'd-Desûki*, II, 384; *el-Mevsû'atü'l-fikhiyye*, "Butlân", Vizâretü'l-Evkaf ve's-şuûni'l-İslâmiyye, Kuveyt 1406/1986, VIII, 121.

kaynaklanmaktadır. Bâtil veya fâsid nikâhın zifaftan önce hükümsüz olması bu konuda delil teşkil etmektedir. Burada eyleme meşruiyet kazandırılmamakta tarafların derhal ayrılmaları gerekmekte ancak sonuçları devam edecek olan bir fiil gerçekleştiği için yukarıda bahsedilen sınırlı sayıda bazı hükümler meydana gelmektedir. Çalışmamızın ilgili yerlerinde bunlar açıklanacaktır.

A. Mehrin Tamamının Ödenmesini Sağlaması

Mehir, sözlükte erkeğin hanımına ödemekle yükümlü olduğu maldır.³⁰ Terim olarak ise; sahih nikâh akdi veya cinsel ilişki gibi sebeplerle erkeğin kadına vermesi vacip olan her türlü maldır.³¹ Mehir, erkeğin kadından cinsel yönden faydalanmasının ve özgürlüğünü kısıtlamasının bir bedeli olarak görülmektedir.³²

Sahihten nikahta cinsel ilişki, mehrin vücûbiyetinin değil, tamamının hakkedilmesinin sebebidir. Zifaftan sonra nikâhın sahih olmadığına ortaya çıkması durumunda ise mehrin vücûbiyeti de tamamen hakkedilmesi de zifaf vasıtasıyla olmaktadır.

Sahihten nikâhın mehir vücûbiyetinin sebebi olduğu konusunda görüş birliği vardır. Ancak vücûb zamanı konusunda ihtilaf vardır. Cumhura göre nikâh akdinin bir sonucu olarak kocanın hanımına mehir ödemesi vaciptir. Akit esnasında dile getirilmesi sünnettir³³ Mâlikî mezhebine göre ise nikâh akdinin kurulması esnasında akdin bir rüknü olarak vaciptir.³⁴

Kadın, mücerred nikâh ile mehrin tamamını elde etmemektedir. Kadının mehrin tamamını almaya hak kazanabilmesi için zifaf, kocanın ölümü ve sahihten halvet gibi durumlardan birinin gerçekleşmesi gerekir. Ölümün zifaftan önce veya sonra olması arasında fark yoktur. Bu üç durumdan biri vaki olmadığı sürece kadının mehir hakkı, belli sebeplerle kısmen veya tamamen ortadan kalkmaktadır.

Buna göre zifaf öncesi eşler arasında ayrılık vuku bulursa kadın müsemma mehrin tamamını alamaz. Ayrılma; talakla gerçekleştiğinde mehir hakkının yarısı, talâk dışındaki yöntemlerle gerçekleştiğinde cumhura göre tamamı ortadan kalkmaktadır. Çünkü talâk dışındaki tüm ayrılıklar fesih kabilindedir ve nikâhın feshi, mehrin olmamasını gerektirir.³⁵ Şâfiilere ve bazı Hanefilere göre zifaftan önce nikâh, kadının kusuruyla sona ererse kadın mehir hakkının tamamını kaybetmektedir.³⁶

Mehr- i misle gelince; zifaftan önce boşama gerçekleşirse misil mehir meydana gelmez, bunun yerine mut'a cinsinden kadına bir şeyler verilir. Kadının kusuruyla sona ererse kadın

³⁰ Feyyûmî, *el-Misbâhu'l-münir*, s. 223.

³¹ Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc*, III, 291.

³² Bilmen, Ömer Nasûhî (v. 1390/1971), *Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kamusu* (I-VIII), Bilmen Yayınları, İstanbul 1405/1985, II, 117.

³³ Mâverdî, Ali b. Muhammed b. Habîb (v. 450/1058), *el-Hâvi'l-kebîr* (I-XVIII), thk. Adil Ahmed Abdülmevcûd-Ali Muhammed Muavviz, Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1414/1994; X, 393; Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi'*, II, 331; Makdisî, Ahmed b. Mûsa (v.968/1560), *el-İkna' li tâlibi'l-İntifa'*, thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî, Riyad 1423/2002, III, 375.

³⁴ Savî, Ahmed b. Muhammed el-Halvetî (v. 1241/1826), *Bulgatü's-sâlik li akrabi'l-mesâlik ila mezhebi'l-İmam Mâlik* (I-IV), Dârü'l-Meârif, b.y. t.y., II, 428.

³⁵ Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi'*, II, 295; İbn Şâş, *'İkdü'l-cevâhiri's-semîne*, II, 117; Ruhaybânî, Mustafa b. Sa'd b. 'Abdeh es-Suyûtî, *Metâlibu uli'n- nuhâ fi şerhi Gayeti'l- muntehâ. şerh: Hasan eş- Şetî* (I-VI), el- Mektebetü'l- islâmî, Dimaşk t.y, V, 202.

³⁶ Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc*, III, 309; Aynî, Bedrüddin Mahmûd b. Ahmed (v. 855/1451), *el-Binâye fi şerhi'l-Hidâye* (I-XII), Dârü'l-Fikr, Beyrut 1410/1990, IV, 785.

misil mehrini de alamamaktadır.³⁷

Zifaktan sonra ise herhangi bir şekilde ayrılık gerçekleşirse mehrin tamamının ödenmesi gerekmekte ve mehir hakkının yarılanması veya tamamen kalkması gibi durumlar gerçekleşmemektedir. Ancak kadının hakkından vazgeçmesi müstesnadır. Kadın, kendi hakkının bir kısmından veya tamamından vazgeçme yetkisine sahiptir.³⁸

Zifaf, mehir müsemma ise tamamının verilmesini, misil ise mislinin verilmesini sağlamaktadır. Bu konuda açık ayet bulunduğu için fukahâ arasında ittifak bulunmaktadır.³⁹ Ayette "Kadınları boşarsanız, onlarla zifafa girmemiş ve mehir de belirlememiş olursanız size günah yoktur. Onlara gönül alıcı bir şeyler verin. Zengin olan gücüne göre, eli darda olan da gücüne göre. Bu iyiler için bir borçtur. Kendilerine mehir tayin ederek evlendiğiniz kadınları temastan önce boşarsanız tayin ettiğiniz mehrin yarısı onların hakkıdır. Ancak kadının ya da nikâh bağı elinde bulunan (kocanın paylarından) vaz geçmesi müstesna."⁴⁰ buyurulmaktadır.

Zifafın mehre etkisi için karı-kocanın cinsel ilişki yapabilecek kudrette olmaları ve nesebin oluşmasına etki edebilecek bir yaşa gelmiş olmaları gerekmektedir.⁴¹ Zifaf gerçekleşikten sonra bunun ihram, kadının adet hali veya Ramazan gündüzü gibi haram bir döneme denk gelmesi mehir için herhangi bir engel teşkil etmemektedir. Çünkü koca cinsel yönden hakkını aldığından, buna karşılık kadının da mehir üzerindeki hakkı kesinleşmektedir.⁴²

Şüpheye dayalı birleşmeden veya zifaf gerçekleşikten sonra nikâhın sahih olmadığına ortaya çıkmasından sonra kadına mehir verilir. Şüpheli birleşme, kişinin eşi zannederek bir şahısla zifafa girmesi ancak sonradan başka biri olduğunun ortaya çıkmasıdır.⁴³ Zifaktan sonra nikâhın sahih olmadığı ortaya çıktığında bunun mehri gerektireceği konusunda fukahâ arasında ittifak vardır.⁴⁴ Çünkü bu hükümle ilgili hadis bulunmaktadır. Hz. Peygamber(s.a.v), bir hadisinde velisiz nikâhın batıl olduğunu zifaf gerçekleştiği takdirde mehrin verilmesi gerektiğini beyan etmiştir.⁴⁵

Bu durumda verilmesi gereken mehrin misil mi yoksa müsemma mı olacağı konusu fukahâ arasında tartışmalıdır. Züfer dışındaki Hanefilere göre misildir ancak müsemma mehir, misil mehirden az ise müsemma mehir dikkate alınır.⁴⁶ Mâlikilere göre müsemma olabilen bir nikâh ise müsemma olur ama şigar nikâhında olduğu gibi müsemma mehrin

³⁷ Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi'*, II, 295; İmrânî, Yahya b. Ebu'l-Hayr (v. 558/1163), *el-Beyân fi mezhebi'l-İmâm eş-Şâfi* (I-XIII), thk. Kasım Muhammed en-Nürî, Dârü'l-Minhâc, Cidde 1421/2000, IX, 474.

³⁸ Ebû Zehre, Muhammed (v.1393/1974), *el-Ahvalü's-şahsiyye*, Dârü'l-Fikri'l-Arabî, Kahire t.y., s. 188.

³⁹ Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi'*, II, 291; Nevevî, Muhyiddin Yahya b. Şeref (v. 676/1277), *Minhâcü't-talibin ve 'umdetü'l-müftîn* thk. Muhammed Tâhir Şa'bân Darü'l-Minhâc, Beyrut 1426/2005, s. 396; Makdisî, *el-İkna'*, III, 390; Desûkî, *Haşiyetü'd-Desûkî*, II, 300; Ebû Zehre, *el-Ahvalü's-şahsiyye*, s. 188.

⁴⁰ Bakara, 2/236-237.

⁴¹ Ruhaybânî, *Metalibu uli'n-nuhâ*, V, 215; *el-Mevsû'atü'l-fikhiyye*, "Mehir", Vizâretü'l-Evkaf ve's-şuûni'l-İslâmiyye, Kuveyt 1420/2000, XXXIX, 173.

⁴² Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi'*, II, 291; *el-Mevsû'atü'l-fikhiyye*, "Mehir", XXXIX, 172.

⁴³ Ruhaybânî, *Metalibu uli'n-nuhâ*, V, 225.

⁴⁴ Suğdî, Ebu'l-Hasen Ali b. el-Hüseyn (v.461/1068), *en-Nütef fi'l-fetâvâ*, thk. Selahuddin en-Nâhî, Dârü'l-Furkân, Beyrut 1404/1984, s. 273; Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi'*, II, 335; İmrânî, *el-Beyân*, XI, 236; İbn Müflih, Ebu İshâk Burhanuddin (v. 884/1479), *el-Mübdî' fi şerhi'l-Muknî'* (I-VIII), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1417/1997, VI, 226.

⁴⁵ Abdürrezzâk, Ebu Bekr b. Hemmâm eâ.-San'ânî (v. 211/826,) *el-Musannef* (I-XI), thk. Habiburrahmân A'zamî, el-Meclisü'l-İlmî, Beyrut 1403/1983, VI, 195.

⁴⁶ Suğdî, *en-Nütef*, s. 273; Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi'*, II, 288.

gerçekleşemediği bir nikâh ise mehri misil lazım olur. Şâfiilere ve Hanefilerden Züfer'e göre ise mehr-i misil meydana gelmektedir. Hanbelilere göre fâsid nikâhta müsemma mehir, bâtil nikâhta misil mehir gerekmektedir.⁴⁷

Şüpheye dayalı birleşmenin ve zifaktan sonra nikâhın sahih olmadığı fark edilmesi halinin neden mehri gerektirdiğine dair fıkıh kitaplarında şöyle bir açıklama bulunmaktadır. “İslam hukuku açısından bir cinsel birleşmenin sonucu ya mehirdir ya da haddir. Şüphe sebebiyle hadd olmayacağına göre mehir olacaktır.”⁴⁸

Görüldüğü üzere sahih nikâhta zifaf, mehrin tamamının ödenmesini sağlamak ve mehrin ödenmesini kesin hale getirmektedir. Fasit nikâh veya şüpheli birleşmede ise zifaf, mehri vacip ve ödenmesini kesin hale getirmektedir. Çünkü mehir, akdın sonucu değil, zifafın sonucudur. Zuhayli'nin ifadesiyle mehir, sahih nikâhta akde, fasit nikâh veya şüpheye dayalı birleşmede ise zifafa bağlı olarak vacip olmaktadır.⁴⁹ Bu sebeple sorumluluk sahih nikâhta olduğu gibi akitten sonra değil, zifaktan sonra başlamaktadır.

Bekâretin birleşme dışında başka bir yolla koca tarafından bozulması da cumhura göre mehir ödeme sebebidir.⁵⁰ Şâfiilere göre ise birleşme dışındaki durumlar mesela kocanın sperminin kadının rahmine yerleştirilmesi mehri gerektirmemektedir.⁵¹ Şâfiilerin birleşme dışındaki cinsel yakınlaşmaları mehrin hak edilmesi için yeterli görmedikleri için fiili birleşmeyi şart koştukları anlaşılmaktadır. Önceden beyan edildiği üzere sahih halveti de zifaf hükümlerini doğuran bir eylem olarak kabul etmemişlerdir.

B. Hürmet-i Müsâhare Oluşturması

Müsâhare, sıhr kelimesinden türemiş bir mastardır. Sıhr, hem lügat hem de terim açısından kadının yakın akrabaları veya eşlerden her birinin yakın akrabaları anlamına gelmektedir.⁵² Musâhare lafzı ise, eşlerden birinin diğerinin yakın akrabaları ile ilişkisini ifade etmektedir. Çünkü evlilik vasıtasıyla, eşlerden her biri diğerinin yakınlarına akraba olmaktadır.

Musaharenin bazı hükümleri vardır. Bunlardan biri de evlilik engelidir. Buna fıkıh literatüründe *hürmet-i müsâhare* denilmektedir. Hürmet-i müsâhare, sürekli evlenme engellerinden biridir. Bilindiği üzere sürekli evlenme engelleri kan hısımlığı, süt hısımlığı ve sıhrî hısımlık olmak üzere üç bölümde ele alınmaktadır. Mesela; erkek için anne, kız kardeş ve kız ile evlilik kan hısımlığından, sütkardeş ile evlilik süt hısımlığından, kaynana ile evlilik ise sıhrî hısımlıktan sürekli haramdır.

Hürmet-i müsâhare yoluyla bir erkeğin ebediyen evlenmesi haram olanlar; babasının ve dedesinin eşleri, oğlunun ve erkek torunlarının eşleri, kayınvalidesi ve eşinin annesi yahut babası tarafından nineleri ve eşinin önceki kocadan olan kızları veya kız torunları olmak üzere

⁴⁷ *el-Mevsû'atü'l-fikhiyye*, “Butlân”, VIII, 121.

⁴⁸ الوطاء لا يخلو عن عقر أو عقر، وقد تعذر الأول للشبهة فتعين الثاني، Bkz. Hallâf, Abdulvahhâb, (v./1403/1956), *Ahkâmü'l-ahvâli's-şahsiyye fi's-Şerati'l-İslâmiyye*, Dârü'l-Kalem, Kuveyt 1410/1990, s. 39-40.

⁴⁹ Zuhayli, Vehbe (v.1436/2015), *el-Fıkhü'l-İslâmi ve edilletuh* (I-VIII), Dârul-Fıkr, Dımaşk 1415/1985, VII, 274.

⁵⁰ İbn Abidin, Muhammed Emîn b. Ömer (v. 1252/1836), *Reddü'l-muhtâr 'ala Dürri'l-muhtâr*, (I-VI), Dârü'l-Fıkr, Beyrut 1412/1992, III, 103. Desûki, *Haşiyetü'd-Desûki*, IV, 278.

⁵¹ Şirbini, *Muğni'l-muhtâc*, III, 297.

⁵² Halil, *Kitâbu'l-'Ayn*, III, 411; Feyyûmi, *el-Mısbâhü'l-münir*, s.133.

dört kısımdır. Erkeğini ilk üç kısımdaki kadınlarla evlenmesinin haram olması için nikâh akdi yeterlidir. Ancak bir erkeğin, eşinin önceki kocadan olan kızlarıyla ve kız torunlarıyla evlenmesinin ebediyen haram olması için nikâh akdi yeterli olmayıp zifafın da gerçekleşmesi gerekmektedir. Kadın için de kocasının önceki eşinden olan oğlu ile evlenmek zifaftan sonra ebediyen haram hale gelmektedir.⁵³ Son kısmın hükmü Kur'an'da şöyle ifade edilmektedir: “Kendileriyle zifafa girdiğiniz kadınlarınızın yanınızda kalan üvey kızlarınız(da size haram kılındı) Eğer onlarla zifafa girmemişseniz size bir engel yoktur.”⁵⁴

Bu hükümle ilgili olarak Arapça fıkıh eserlerinde “Kızlarla nikâh akdi annelerini, annelerle zifaf kızlarını haram kılar.”⁵⁵ şeklinde bir kaide geçmektedir. İbarede geçen “kızlar” ifadesi, hem öz kızın hem de kızın kızının ve daha aşağısının da bu hükme dâhil olduğunu göstermektedir.

Erkeğin, hanımının önceki kocadan olan kızıyla evlenme yasağı, kızın annesiyle evli olduğu süreye bağlı olmayıp ömür boyu devam etmektedir. Çünkü bu haramlık nikâh akdiyle değil, zifafa gerçekleşmektedir. Bu sebeple sürekli evlenme engelleri arasında yer almaktadır.⁵⁶

Bu evlilik yasağının sadece babalığın evinde kalan kızlara has olup olmadığı da tartışılmıştır. Genel eğilim, böyle bir şartın olmadığı yönündedir. Çünkü ayetin devamında babalığın evinde olmak değil, duhûl(zifaf) şart koşulmuştur.⁵⁷

Zifafa bağlı olan başka bir evlenme yasağı da zifaftan sonra nikâhın sahih olmadığı ortaya çıktığı zaman meydana gelmektedir. Zifaftan sonra nikâhın fâsid olduğu ortaya çıkarsa erkeğe kadının usûl ve fûrû'u, kadına da erkeğin usûl ve fûrû'u haram olur.⁵⁸ Akit, sahih olmadığından sözkonusu evlenme engeli zifafa bağlıdır.⁵⁹

C. Talâk İddetini Doğurması

İddet; saymak, sayı ve topluluk⁶⁰ gibi anlamlara gelmektedir. Fıkî bir terim olarak ise sebebi meydana gelince kadın veya erkeğin beklemesi gereken süreye denir.⁶¹

İddet türleri; ölüm iddeti, talâk iddeti, hamile iddeti ve adet görmeyen kadınların iddeti olmak üzere dördtür. İddet türleri ve müddetleri Kur'an-ı Kerim'de açıkça beyan edilmiştir. Ölüm iddetinin 4 ay 10 gün,⁶² talak iddetinin 3 kur'u⁶³, adet görmeyenlerin iddetinin üç ay⁶⁴

⁵³ *el-Mevsû'atü'l-fıkhiyye*, “Musâhare”, Vizâretü'l-Evkaf ve's-şuûni'l-İslâmiyye, Kuveyt 1418/1997, XXXVII, 368.

⁵⁴ Nisa, 4/23.

⁵⁵ العقد على البنات يحرم الأمهات، والدخول بالأمهات يحرم البنات Bkz. Haraşî, Muhammed b. Abdillâh b. Ali (v. 1101/1689), *Şerhu'l-Haraşî ala Muhtasar-i Halîl* (I-VIII), Dârü'l-Fikr, Beyrut t.y., III, 208; Sâvî, *Bulğatü's-sâlik*, I, 394.

⁵⁶ Nevevî, *Ravdatü't-tâlibîn*, (I-VIII), thk. Adil Ahmed Abdülmevcûd-Ali Muhammed Muavviz, Alemü'l-Kütüb, Beyrut 1424/2003, V, 450-451.

⁵⁷ Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi'*, II, 259.

⁵⁸ Sâvî, *Bulğatü's-sâlik*, II, 261; Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi'*, II, 260; Şirbinî, *Muğni'l-muhtâc*, III, 237; İbn Kudâme, *el-Muğni*, IX, 344.

⁵⁹ Hallâf, *Ahkâmü'l-ahvâli's-şahsiyye*, s.140.

⁶⁰ Zebidî, Muhammed Murtazâ (v.1205/1791), *Tâcü'l-'arûs min Cevâhri'l-Kâmûs* (I-XL), Dârü'l-Hidâye, b.y. t.y., VIII, 356.

⁶¹ İbn Abidin, *Reddü'l-muhtâr*, III, 502. Erkeğin iddeti yoktur. Ancak İbn Abidin gibi bazı fakihler, erkeğin yeni bir evlilik için şeri engelin ortadan kalkmasına kadar beklemesi gereken süreyi erkeğin iddeti olarak ifade etmişlerdir.

⁶² وَالْبَيْنَ يُتَوَقَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا, Bakara, 2/234.

⁶³ وَالْمُطَلَّاتُ إِذَا تَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ, Bakara, 2/228.

⁶⁴ وَالَّتِي يَبْسُ مِنْ الْمَجِيزِ مِنْ بَسَائِكُمْ إِنْ أَرَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةَ أَشْهُرٍ وَالَّتِي لَمْ يَحِضْ كَسَنَلَر (menopoza giren kadınlar) ve herhangi bir sebeple henüz adet görmemiş kadınlar olmak üzere iki kısım

ve hamile kadının iddetinin çocuk doğuruncaya kadar olduğu ayetlerle sabittir.⁶⁵ Mevsilî, bundan yola çıkarak iddet hesaplamalarında, bazen ay ve gün hesabı, bazen kadının adet sayısı bazen ise doğumun esas alındığını belirtmektedir.⁶⁶ Nitekim ölüm iddeti ve adet görmeyenlerin iddeti ay ve gün hesabıyla talak iddeti addet sayısı ile hesaplanmaktadır. Doğum ise iddeti sona erdiren özel bir durumdur. Semerkandî ise iddet sebeplerini ölüm, boşama ve zifaf şeklinde üçlü kategoride ele almıştır.⁶⁷

İddet beklemenin sebebi, karı-kocanın ayrılmaları veya kocanın ölümüdür. Ölüm, zifaf olmadan da iddet beklemeyi gerektiren bir sebeptir. Ancak talâk ve fesih gibi sebeplerle eşler ayrılırlarsa kadının iddet beklemesi için kocasıyla zifafa girmiş olmalıdır.⁶⁸ Kur'an-ı Kerim'de " *Ey İman edenler, Mümin kadınları nikâhlayıp da henüz zifafa girmeden onları boşarsanız onları sayacağınız bir iddet süresince bekletmeye hakkınız yoktur. O halde onları bir bağışla memnun edin veya güzelliyle serbest bırakın.*" buyurularak buna işaret edilmiştir.⁶⁹

Zifaftan sonra kadının iddeti türüne göre değişmektedir. Eğer kadın hamile kalmışsa iddeti doğumla veya düşük yapmakla sona ermektedir.⁷⁰ Eğer hamile olmayıp adet görüyorsa üç kur'u, çeşitli sebeplerle adet göremiyorsa 3 ay beklemesi gerekmektedir.⁷¹

İddetin amacı, neslin karışmasını önlemek olduğu için talâk iddetinin oluşması için zifafa girme şartı bulunmaktadır. Buna istinaden Şâfiî ve Hanefilere göre zina eden kadın, iddet beklemez. Çünkü iddet, nesebi korumak içindir. Bu sebeple neseb, zina eden erkeğe nispet edilemez.⁷²

Şüpheye dayalı birleşme de iddet beklemeye sebebi sayılmaktadır.⁷³ Mehir kısmında da açıklandığı üzere şüpheli birleşme, erkeğin eşi zannederek bir kadınla zifaf yaşaması sonradan başka kadın olduğunun ortaya çıkması durumudur.

Zifaf sonrasında akdin fâsid olduğu ortaya çıktığında da kadın iddet bekler. Bu konuda fakihler arasında ittifak vardır. İddet beklemeye, tefrikten sonra başlamaktadır. Ancak bu batıl bir nikâh ise iddet gerekmez. Sadece neseb karışıklığının önlenmesi açısından bir süre beklemesi gerekir ki buna istibra denilmektedir.⁷⁴

D. Ric'i Talâk Hakkını Doğurması

Talâk, sözlükte bağı çözmek, ayırmak anlamlarına gelmektedir.⁷⁵ Fıkıh terimi olarak ise, erkeğin belirli lafızlar kullanarak evlilik bağını ortadan kaldırmasıdır.⁷⁶

olarak zikredilmektedir.

⁶⁵ وَأُولَاتِ الْأَمْهَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ Talak, 65/4.

⁶⁶ Mevsilî, Abdullah b. Mahmûd (v.683/1284), *el-İhtiyâr li ta'lîli'l-Muhtâr* (I-IV), thk. Ahmed Muhammed Berhûm-Abdullatif Hirzullah, Dârü'r-Risâleti'l-Alemiyye, Beyrut 1430/2009, III, 251.

⁶⁷ Semerkandî, Alâuddin b. Yahya (v. 539/1144), *Tuhfetü'l-fukahâ* (I-III), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1404/1984, II, 243.

⁶⁸ Semerkandî, *Tuhfetü'l-fukahâ*, II, 244; Şirbîni, *Muğni'l-muhtâc*, III, 504; İbn Kudâme, *el-Muğni*, XI, 195.

⁶⁹ Ahzâb, 33/49.

⁷⁰ Semerkandî, *Tuhfetü'l-fukahâ*, II, 245.

⁷¹ Semerkandî, *Tuhfetü'l-fukahâ*, II, 244.

⁷² Kâsânî, *Bedâiu's-sanâi*, III, 193; Nevevî, *el-Mecmû' şerhü'l-Mühezzeb*, (I-XXIII), thk. Muhammed Necib el-Mutiî, Mektebetü'l-İrsâd, Cidde t.y., XIX, 432.

⁷³ Ebu Zehre, *el-Ahvâlü's-şahsiyye*, s. 373.

⁷⁴ Hattâb, Ebü Abdullah Muhammed b. Abdurrahman et-Trablûsi (v. 954/1547), *Mevâhibü'l-celîl fi şerhi Muhtasari Halîl* (I-VI), Darü'l-Fıkr, b.y. 1412/1992, III, 448; Kâsânî, *Bedâiu's-sanâi*, II,335; İmrânî, *el-Beyân*, XI, 236.

⁷⁵ Heyet, *el-Mu'cemü'l-Vasît*, Mektebetü's-Şurûki'd-Devliyye, Kahire 1425/2004, s. 563.

⁷⁶ Aynî, *el-Binâye*, V, 3; Şirbîni, *Muğni'l-muhtâc*, III, 368.

Sonucunda evlilik hayatına dönüş imkânı tanıyıp tanımaması bakımından talâkın ric'î ve bain olmak üzere iki çeşidi vardır. Erkeğe, yeni bir nikâha gerek kalmadan ve yeni bir mehir belirlemeksizin hanımına dönme imkânı sağlayan boşama şekline ric'î talâk, yeni bir nikâh kıyılmadan ve yeni bir mehir belirlemeden kocanın bir daha hanımına dönmesine imkân vermeyen boşama şekline bain talâk denilmektedir.⁷⁷

Ric'î talâkın; zifaktan sonra olması, fıkhıta sarıh sayılan sözlerle yapılması, boşamanın üçüncü ve son boşama olmaması, erkeğin hanımına tekrar dönmesinin iddet bitmeden gerçekleşmesi ve mevcut nikâhın sahih olması gibi şartları bulunmaktadır. Çünkü sahih olmayan nikâhlarda ayrılık fesih ile gerçekleşmektedir. Fesih de bain talâk gibi nikâh akdini derhal sonlandıran bir unsurdur.⁷⁸

Yukarıdaki açıklamalara göre zifaktan önce koca, hanımını iki defa veya açık sözlerle boşarsa bain talâk meydana gelir.⁷⁹ Çünkü zifaktan önce sadece bain talâk gerçekleşmektedir. Zifaf öncesinde kadının iddet bekleme zorunluluğu olmadığı için talâk, taraflar arasındaki bütün bağı ortadan kaldırmaktadır. Bu süreçte erkeğin ric'î talak ile boşama gibi bir hakkı bulunmamaktadır. Zifaktan sonra ise boşama kocanın seçimine bağlı olarak ric'î veya bain olabilir. Çünkü zifaf, kocaya eşini boşamanın iki türü olan ric'î talak ile boşama hakkını vermektedir.

Erkeğin ric'î talak hakkı, kadının boşama iddetine bağlı olarak vardır. Çünkü zifaf, kadının boşama iddetini beklemesini gerektirmektedir. Aynı şekilde iddet bitmeden erkeğe boşadığı eşine tekrar döneceği bir şekilde boşama yetkisini vermektedir. İddet beklemenin gerekmediği durumlarda ric'î talâk hakkı da oluşmamaktadır. Nitekim iddet süresi içerisinde ric'at edilmemesi halinde ayrılık bain talâka dönüşmektedir.

E. Nesebin Sübutunu Sağlaması

Nesep, sözlükte kişi ile anne ve babası arasındaki soy bağına ifade eder.⁸⁰ Terim tanımını lügat tanımı gibi dar kapsamda yapan hukukçular olduğu gibi⁸¹ kapsamını geniş tutarak, babalar ve dedeler vasıtasıyla iki insan arasındaki yakınlık şeklinde tarif edenler de vardır.⁸²

Çocuğun anne ve babasına nispet edilmesinde farklı hükümler söz konusudur. Çocuğun ana tarafından nisbetinin onu doğuran kadına ait olduğu konusunda icma' vardır. Doğumun meşrû veya gayr-ı meşrû bir birleşmenin sonucu olması, çocuğun anaya nispet edilmesini etkilememektedir. Zira doğum, ispat vasıtalarına gerek kalmadan gerçekleşen bir fiildir.⁸³

Çocuğun baba tarafından nesebinin tespiti için ise ispat vasıtalarına ihtiyaç vardır. Bunun için sahih nikâh akdi gerçekleşmiş olmalıdır. Bu konuda da görüş birliği

⁷⁷ Kasâni, *Bedâiu's-sanâi'*, III, 109; Ebu Zehre, *el-Ahvâlü's-şahsiyye*, s. 309.

⁷⁸ Serahsi, *el-Mebsût*, VI, 19; Kâsâni, *Bedâiu's-sanâi'*, II, 273.

⁷⁹ Serahsi, *el-Mebsût*, VI, 19; İbn Kudâme, *el-Muğni*, X, 553; Ebu Zehre, *el-Ahvâlü's-şahsiyye*, s. 309.

⁸⁰ Feyyûmi, *el-Misbâhu'l-münir*, s. 230; İsfahâni, *Müfredât*, s. 801.

⁸¹ Bilmen, *İstilahatı Fıkhiyye Kamusu*, II, 395.

⁸² Şirbini, *Muğni'l-muhtâc*, II, 334; Zeydan, Abdülkerim(v.1435/2014), *el-Mufasssal fî ahkâmi'l-mer'e vel beyti'l-müslim fi's-Şeri'ati'l-İslâmiyye* (I-XI) Müessesetür-r- Risâle, Beyrut 1993, IX, 315.

⁸³ Kâsâni, *Bedâiu's-sanâi'* VI, 242.

bulunmaktadır.⁸⁴ Çünkü Hz. Peygamber(s.a.v.) “Çocuk yatak sahibine(kocaya) aittir.”⁸⁵ buyurmuştur. Ancak doğacak çocuğun nesebinin sabit olması için sahih nikâh akdinden sonra zifafın şart olup olmadığı konusunda ihtilaf vardır. Mâlikî,⁸⁶ Şâfiî⁸⁷ ve Hanbelîlerin⁸⁸ oluşturduğu çoğunluğa göre nesebin sabit olması için sahih nikâhla beraber fiilen zifafın gerçekleşmesi veya adetlere göre eşlerin zifaf imkânlarının oluşması gerekmektedir. Hanefîlere göre zifaf veya halvet şartı olmaksızın nikâh akdinin varlığı çocuğun nesebinin babaya bağlanması için yeterlidir.⁸⁹ İbn Teymiyye ise zifafın fiilen gerçekleşmesini şart koşmakta ve bu görüşünü Ahmed b.Hanbel’den gelen bir görüşe dayandırmaktadır.⁹⁰

Sun’î aşılamanın nesebin sübutuna etkisi günümüzde tartışma konusu olmuştur. İslâm Konferansı Teşkilâtı’na bağlı İslâm Fıkıh Akademisi, nikâhlı eşler arasında gerçekleşmesi şartıyla sun’î aşılama cevaz vermiş ve bu halde nesebin sabit olacağı hükmünü vermiştir.⁹¹

Şüpheye dayalı birleşme de cumhura göre nesebin sübutunu doğurmaktadır. Buna göre bir kişi bir kadınla karısı olduğunu düşünerek ilişkiye girer daha sonra bunun eşi olmadığı ortaya çıkarsa doğacak çocuğun nesebi sabit olur.⁹²

Zifaftan sonra akdin sahih olmadığı ortaya çıkarsa, zifafa bağlı olarak çocuğun nesebi sabit olur.⁹³ Sahih olmayan bir nikâh sonucu doğan çocuğun nesebinin onu doğuranlara nispet edilmesinin hikmeti çocuğun onurunu korumak ve onu ihmal etmemektir.⁹⁴

Ebû Hanîfe doğacak çocuğun babasız (baba tarafından nesebsiz) kalmaması için evlenme yasağı bulunan bir kadınla evlenmeyi, cinsel birleşme olmuşsa, bâtil değil, fâsit olarak nitelemiştir. Ebû Yusuf ve İmam Muhammed ise evlenme yasağı bulunan kadınlarla evlenmeyi de bâtil saymıştır.⁹⁵

F.İrtidad Sebebiyle Feshedilecek Nikâhın Feshini Geciktirmesi

Riddet veya irtidad, sözlükte bulunduğu yoldan dönmek, yüz çevirmek gibi anlamlara gelmektedir.⁹⁶ Bir fıkıh terimi olarak ise küfür gerektiren bir söz söylemek veya küfür içeren bir fiil işlemektir.⁹⁷ Dinden çıkan kişiye mürted denir.

İrtidad halinin fikhın birçok alanında etkileri bulunmaktadır. Aile hukukundaki en önemli etkisi, nikâh bağı ortadan kaldırmasıdır. Zifaf öncesinde irtidadın, nikâhın derhal feshedilme sebebi olduğu konusunda fakihler arasında ittifak vardır. Zifaftan sonra da bir fesih sebebi olduğu konusunda görüş birliği olmakla beraber bu feshin derhal gerçekleşip

⁸⁴ Ebu Zehre, *el-Ahvâlî’s-şahsiyye*, s. 387.

⁸⁵ Buhârî, Muhammed b. İsmâil, (v. 256/870), *Sahîhu’l-Buhârî*, thk. Sıdkî Cemil el-Attâr, Darü’l-Fikr, Beyrut t.y., Hudud, 23/6817.

⁸⁶ Nefranî, Ahmed b.Ganîm,(v.1126/1714), *el-Fevâkihü’d-devvânî ala risâleti İbni Ebi Zeyd el-Kayrevânî* (I-II), thk. Abdülvâris Muhammed Ali, Dârü’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut 1417/1997, II, 51.

⁸⁷ Şîrbînî, *Muğni’l-muhtâc*, III, 443.

⁸⁸ Buhûti, *Keşşâfu’l-kina’*, XII, 534.

⁸⁹ Kâsânî, *Bedâiu’s-sanâi’*, II, 331-332.

⁹⁰ Ebu Zehre, *el-Ahvâlî’s-şahsiyye*, s.388.

⁹¹ Konu ile ilgili olarak bkz. Dönmez, İbrahim Kâfi, “Neseb”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, TDV, İstanbul 2006, XXXII, 574.

⁹² Şîrbînî, *Muğni’l-muhtâc*, II, 334; İbn Kudâme, *el-Muğni*, XI, 171.

⁹³ Kâsânî, *Bedâiu’s-sanâi’*, II,335.

⁹⁴ Hallâf, *Ahkâmü’l-ahvâlî’s-şahsiyye* s.140.

⁹⁵ Kâsânî, *Bedâiu’s-sanâi’*, VI, 244.

⁹⁶ İsfahânî, *Müfredât*, s.349.

⁹⁷ Abderî, Muhammed b. Yusuf (v. 897/1491), *et-Tâc ve’l-iklîl li Muhtasari Halîl* (I-VIII), Dârü’l-Kütübi’l-İlmiyye, b.y. 1414/1994, VIII, 370.

gerçekleşmeyeceği konusu fukahâ arasında tartışmalıdır. Şâfiilere⁹⁸ ve Hanbelîlerden bir görüşe göre iddet bitene kadar beklenir. Eğer iddet süresi dolmadan eşlerden biri İslam'a dönerse masumluk bakidir. Eğer bu sürede dönüş olmazsa nikâh talaksız feshedilir.⁹⁹

Hanefiler¹⁰⁰ ve bir görüşlerinde Hanbelîlere göre irtidat ile birlikte nikâh hemen feshedilir.¹⁰¹ Mâlikîlere göre ise nikâh bain talâk ile fesholunur.¹⁰² Mâlikî fukahânın "bain talâk ile fesholunur." şeklindeki ifadeleri, feshin bahsedilen talâk türü ile aynı sonucu doğurduğuna işaret etmektedir. Sonuçları açısından feshin derhal gerçekleşmeme durumu ric'î talâka, derhal gerçeklemesi ise bain talâka benzemektedir. Bu sebeple "bain talâk ile fesholunur" ifadesi, "bain talâk hükümleriyle fesholunur." şeklinde anlaşılmalıdır. Çünkü önce iddet beklenir daha sonra evlilik sona erer.

SONUÇ

Zifaf; İslam aile hukukunda mehir, iddet, nesebin sübutu, evlenme engelleri, talâk ve fesih ile ilgili hükümleri etkilemektedir. Çalışmamız sonucunda zifafın hükümleri çeşitli şekillerde etkilediğini tespit ettik.

İlk dikkat çeken husus, zifafın nikâh akdine etkisidir. Hükümlerinden anlaşıldığı kadarıyla zifaf, nikâh akdini daha sağlam bir zemine oturtmakta ve eşlerin ayrılmalarını zorlaştırmaktadır. Kadının iddet beklemesi ve erkeğin ric'î talâk hakkını kullanması bu konuda örnek olarak zikredilebilir. Zifafın yaşanmadığı bir nikâh akdinden sonra kadının iddet beklemesi gerekmediği gibi talâk da bain olarak gerçekleşmektedir. Zifaftan sonra ise, eşlerin birbirlerinden dönüşsüz ayrılmaları belli bir zamana yayılmakta ve bu zaman içerisinde fikirlerinin değişmesi durumunda tekrar birbirlerine dönmelerinin yolu açılmaktadır. Şâfiilerin ve bazı Hanbelî fakihlerin riddet sebebiyle nikâhın feshedilebilmesi için belli bir müddetin geçmesini şart koşmaları da aynı maksada mebnidir.

Zifafın nikâh akdine bağlı olmayan hükümlerinin de bulunduğu görülmektedir. Mesela nikâh akdinin sahih olduğuna inanarak veya yekdiğerini eşi zannederek zifaf yaşamak, fukahâ tarafından mehir, nesebin sübutu ve evlenme engelleri gibi meselelerde hukukî sonuç doğuran eylem olarak kabul edilmektedir. Çünkü zinada olduğu gibi haram bir fiil, kasten ihlal edilmemiştir. Ancak tarafların derhal ayrılmaları gerekmektedir.

Araştırmamızda elde ettiğimiz bulgulardan biri de, zifaf ortamlarının oluşmasının zifaf yaşanmış gibi kabul edilmesidir. Bazı müçtehidlerin sahih halveti mehir ve iddet gibi konularda hukukî sonuç doğuran fiil addetmeleri, ayrıca nesebin babaya nispet edilmesinde sahih nikâh akdinin mevcudiyetini veya eşlerin zifafa girme imkânların oluşmasını yeterli görmeleri, sözkonusu bakış açısından kaynaklanmaktadır. Sahih halvet veya eşlerin zifaf imkânlarının oluşabildiği diğer durumların fiili zifaf olarak ele alınmalarının iki sebebi olabilir. Birincisi; sözkonusu çağlarda zifafı kesin tespit edebilecek belgelerin mevcut olmaması, ikinci sebebi ise kadının sosyal hayattaki yerinin değişmesi sebebiyle mağdur olmasının önüne

⁹⁸ Mâverdî, *el-Hâvi'l-kebîr*, IX, 231.

⁹⁹ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, X, 39.

¹⁰⁰ Serahsi, *el-Mebsût*, V, 49.

¹⁰¹ İbn Kudâme, *el-Muğnî*, X, 39.

¹⁰² Desûkî, *Haşiyetü'd-Desûkî*, II, 270.

geçmektir.

Son olarak belirtmemiz gereken bir husus da zifafın merteye açısından nikâh akdine göre konumudur. Zifaf, eşlerin birbirlerine karşı nikâh akdinden doğan hak ve sorumluluklarını artırmaktadır. Mesela nikâh akdiyle kadın, mehir almaya hak kazanırken zifaktan sonra tamamını almaya hak kazanmakta ve kendisi hakkından vazgeçmedikçe bir daha mehir alma hakkı ortadan kalkmamaktadır.

Kaynaklar

- Abderî, Muhammed b. Yusuf (v. 897/1491), *et-Tâc ve'l-iklîl li Muhtasari Halîl* (I-VIII), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, b.y. 1414/1994.
- Abdürrezzâk, Ebu Bekr b. Hemmâm es.-San'ânî (v. 211/826,) *el-Musannef* (I-XI), thk. Habîburrahmân A'zamî, el-Meclisü'l-İlmî, Beyrut 1403/1983.
- Aynî, Bedrüddîn Mahmûd b. Ahmed (v. 855/1451), *el-Binâye fî şerhi'l-Hidâye* (I-XII), Dârü'l-Fikr, Beyrut 1410/1990.
- Bardakoğlu, Ali, "Butlân", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, TDV, İstanbul 1992, VI, 476-478.
- Bilmen, Ömer Nasûhî (v. 1390/1971), *Hukûk-ı İslâmiyye ve Istilâhât-ı Fıkhiyye Kamusu* (I-VIII), Bilmen Yayınları, İstanbul 1405/1985.
- Buhârî, Muhammed b. İsmâîl (v. 256/870), *Sahîhu'l-Buhârî*, thk. Sıdkî Cemîl el-Attâr, Darü'l-Fikr, Beyrut t.y.
- Buhûti, Mansûr b. Yûnus (v. 1051/1641), *Keşşâfü'l-kına' an metni'l-İkna'* (I-XV) thk. Heyet, Vizâretü'l-Adl, b.y. 1429/2008.
- Çeker, Orhan, "Halvet", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, TDV, İstanbul 1997, XV, 384-386.
- Derdîr, Ebu'l-Berekât Sîdî Ahmed b. Muhammed (v. 1201/1786), *eş-Şerhu'l-sağîr ala Akrabi'l-mesâlik ila mezhebi'l-İmâm Mâlik* (I-IV), thk. Mustafa Kemâl Vasfî, Darü'l-Maârif, Kahire t.y.
- Desûkî, Muhammed Urfe (v. 1230/1815), *Haşiyetü'd-Desûkî ale's-Şerhi'l-kebîr* (I-IV), thk. İsa el-Bâbî el-Halebî, Dârü İhyâi'l-Kütübi'l-Arabî, b.y. t.y.
- Dönmez, İbrahim Kâfî, "Neseb", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, TDV, İstanbul 2006, XXXII, 573-575.
- Ebû Zehre, Muhammed (v.1393/1974), *el-Ahvalü's-sahsiyye*, Dârü'l-Fikri'l-Arabî, Kahire t.y. *el-Mevsû'atü'l-fıkhiyye*, "Arûs", Vizâretü'l-Evkaf ve's-şuûni'l-İslâmiyye (I-XLV), Kuveyt 1414/1994, XXX, 37-38.
- el-Mevsû'atü'l-fıkhiyye*, "Butlân", Vizâretü'l-Evkaf ve's-şuûni'l-İslâmiyye, Kuveyt 1406/1986, VIII, 106-124.
- el-Mevsû'atü'l-fıkhiyye*, "Halvet", Vizâretü'l-Evkaf ve's-şuûni'l-İslâmiyye, Kuveyt 1410/1990, XIX, 265-275.
- el-Mevsû'atü'l-fıkhiyye*, "Mehir", Vizâretü'l-Evkaf ve's-şuûni'l-İslâmiyye, Kuveyt 1420/2000, XXXIX, 151-209.
- el-Mevsû'atü'l-fıkhiyye*, "Musâhare", Vizâretü'l-Evkaf ve's-şuûni'l-İslâmiyye, Kuveyt

- 1418/1997, XXXVII, 367-368.
- Feyyûmî, Ahmed b. Muhammed Ali (v.775/1368), el-Misbâhu'l-münîr (I-II), Mektebetü Lübnan, Beyrut 1407/1987.*
- Hallâf, Abdulvahhâb (v./1403/1956), *Ahkâmü'l-ahvâli's-şahsiyye fi's-Şer'ati'l-İslâmiyye, Dârü'l-Kalem, Kuveyt 1410/1990.*
- Halîl b. Ahmed el-Ferâhidî (v.175/791), *Kitâbu'l-'Ayn (I-VIII), thk. Mehdi el-Mahzûmî, İbrâhîm es-Sâmerrâî, Dârü Mektebeti'l-Hilâl, b.y. t.y.*
- Haraşî, Muhammed b. Abdillâh b. Ali (v. 1101/1689), *Şerhu'l-Haraşî ala Muhtasar-i Halîl (I-VIII), Dârü'l-Fikr, Beyrut t.y.*
- Hattâb, Ebu Abdullâh Muhammed b. Abdurrahman et-Trablûsî (v. 954/1547), *Mevâhibü'l-celîl fi şerhi Muhtasari Halîl (I-VI), Darü'l-Fikr, b.y. 1412/1992.*
- Heyet, *el-Mu'cemü'l-vasît, Mektebetü's-Şurûki'd-Devliyye, Kahire 1425/2004.*
- İsfahânî, Râgıp Ebu'l-Kasım el-Hüseyn b. Muhammed b. Mufaddal (v.502/1108), *Müfredâtü elfâzi'l-Kur'ân, thk. Safvân Adnân Dâvûdî, Dârü'l-Kalem, Dımaşk 1430/2009.*
- İbn Abidîn, Muhammed Emîn b. Ömer (v. 1252/1836), *Reddü'l-muhtâr ala Dürri'l-muhtâr, (I-VI), Dârü'l-Fikr, Beyrut 1412/1992.*
- İbn Hazm, Ebû Muhammed Alî bin Ahmed b. Saîd ez-Zâhirî el-Endelusî (v. 456/1064), *el-Muhallâ bi'l-Âsâr (I-XII), Dârü'l-Fikr, Beyrut t.y.*
- İbn Kudâme, Muvaffakuddîn Abdullâh b. Ahmed b. Muhammed (v. 620/1223), *el-Muğni (I-XV), thk. Abdullâh b. Abdulmuhsin et-Türki-Abdulfettâh Muhammed el-Hulv, Dârü Alemi'l-Kütüb, Riyad t.y.*
- İbn Müflih, Ebu İshâk Burhanuddîn (v. 884/1479), *el-Mübdî' fi şerhi'l-Mukni' (I-VIII), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1417/1997.*
- İbn Şâş, Ebû Muhammed Celâluddîn Abdullâh b. Necm (v. 616/1219), *'İkdü'l-cevâhiri's-semîne fi mezhebi âlimi'l-Medîne (I-III), thk. Muhammed Ebu'l-Ecfân-Abdülhafız Mansûr, Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, Cidde 1415/1995.*
- İbnü'l-Hümâm, Kemâluddîn Muhammed b. Abdulvahîd es-Sivâsî el-İskenderî (v. 861/1457), *Şerhu Fethu'l-kadîr (I-X), Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1424/2003.*
- İmrânî, Yahya b. Ebü'l-Hayr (v. 558/1163), *el-Beyân fi mezhebi'l-İmâm eş-Şâfi' (I-XIII), thk. Kasım Muhammed en-Nûrî, Dârü'l-Minhâc, Cidde 1421/2000.*
- Karâfî, Şihâbüddîn Ahmed b. İdris el-Mısri (v. 684/1285), *ez-Zahîre (I-XIV), Dârü'l-Garbi'l-İslâmî, thk. Heyet, Beyrut 1414/1994.*
- Kâsânî, Alâuddîn b. Mes'ûd (v. 587/1191), *Bedâi'u's-sanâi' fi't-tertibî's-şerâi' (I-VII), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1406/1986.*
- Makdisî, Ahmed b. Mûsa (v.968/1560), *el-İkna' li tâlibi'l-İntifa', thk. Abdullâh b. Abdülmuhsin et-Türki, Riyad 1423/2002.*
- Mâverdî, Alî b. Muhammed b. Habîb (v. 450/1058), *el-Hâvi'l-kebîr (I-XVIII), thk. Adil Ahmed Abdülmevcûd-Alî Muhammed Muavviz, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1414/1994.*
- Mevsilî, Abdullâh b. Mahmûd (v.683/1284), *el-İhtiyâr li ta'lîli'l-Muhtâr (I-IV), thk. Ahmed Muhammed Berhûm-Abdullatif Hırzullah, Dârü'r-Risâleti'l-Alemiyye, Beyrut*

- 1430/2009.
- Muttarrızî, Ebu'l-Feth, Nasır b. Abdüsseyyid b. Ali (v.610/1213), *el-Muğrib fî tertîbi'l-Mu'rib* (I-II), thk. Heyet, Mektebetü Üsâme b. Zeyd, Haleb 1399/1979.
- Nefranî, Ahmed b.Ganîm (v.1126/1714), *el-Fevâkihü'd-devvânî ala risâleti İbni Ebi Zeyd el-Kayrevânî* (I-II), thk. Abdülvâris Muhammed Ali, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1417/1997.
- Nevevî, Muhyiddîn Yahya b. Şeref (v. 676/1277), *Minhâcü't-talibîn ve 'umdetü'l-müftîn* thk. Muhammed Tâhir Şa'bân Darü'l-Minhâc, Beyrut 1426/2005.
- Nevevî, Muhyiddîn Yahya b. Şeref, *Ravdatü't-Tâlibîn*, (I-VIII), thk. Adil Ahmed Abdülmevcûd-Ali Muhammed Muavvız, Alemü'l-Kütüb, Beyrut 1424/2003.
- Nevevî, Muhyiddîn Yahya b. Şeref, *el-Mecmû' şerhü'l-Mühezzeb* (I-XXIII), thk. Muhammed Necib el-Mutîi', Mektebetü'l-İrşâd, Cidde t.y.
- Ruhaybânî, Mustafa b. Sa'd b. 'Abdeh es-Suyûtî, *Metalibu uli'n- nuhâ fî şerhi Gayeti'l-muntehâ. şerh: Hasan eş- Şetî* (I-VI), el- Mektebetu'l- islâmî, Dımaşk t.y.
- Sa'dî Ebü Hubeyb, *el-Kâmüsü'l-fikhî*, Dârü'l-Fikr, Dımaşk 1408/1988.
- Savî, Ahmed b. Muhammed el-Halvetî (v. 1241/1826), *Bulgatü's-sâlik li akrabi'l-mesâlik ila mezhebi'l-İmam Mâlik* (I-IV), Dârü'l-Meârif, b.y. t.y.
- Semerkindî, Alâuddin b. Yahya (v. 539/1144), *Tuhfetü'l-fukahâ* (I-III), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1404/1984.
- Serahsî, Muhammed b. Ahmed b. Ebî Sehl(v. 483/1090), *el-Mebsût* (I-XXX), Dârü'l-Ma'rife, Beyrut t.y.
- Suğdî, Ebu'l-Hasen Ali b. el-Hüseyn (v.461/1068), *en-Nütef fi'l-fetâvâ*, thk. Selahuddîn en-Nâhî, Dârü'l-Furkân, Beyrut 1404/1984.
- Şâfiî, Muhammed b. İdrîs (v. 204/819), *el-Ümm* (I-XI), thk. Rif'at Fevzî Abdülmüttalib, Dârü'l-Vefa, Mısır 1422/2001.
- Şirbînî, Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed el-Hatîb (v. 977/1570), *Muğni'l-muhtâc ila ma'rifeti meâni'l-elfâzi'l-Minhâc* (I-IV), thk. Muhammed Halîl Aytânî, Darü'l-Ma'rife, Beyrut 1417/1997.
- Zebidî, Muhammed Murtazâ (v.1205/1791), *Tâcü'l-arûs min Cevâhiri'l-Kâmûs* (I-XL), Dârü'l-Hidâye, b.y. t.y.
- Zeydan, Abdülkerim (v.1435/2014), *el-Mufasssal fî ahkâmi'l-mer'e vel beyti'l-müslim fi'ş-Şeriatî'l-İslâmiyye* (I-XI), Müessesetür-r-Risâle, Beyrut 1993.
- Zuhaylî, Vehbe (v.1436/2015), *el-Fikhu'l-İslâmî ve edilletuh* (I-VIII), Dârul-Fikr, Dımaşk 1415/1985.

The Effect of Coition on the Judgements

Abstract

The goal of Islam is to make people happiness both with their lives in this world and hereafter. In this context, a mukallaf has obligations to Allah. These obligations are performed either by believing and worshipping their Lord, or by organizing his relations with other people in accordance with the Lord's directives. The most important part of people's relationship with each other constitutes the relationships in the family institution. The function of the family is to carry out the purpose of protecting the generation which is one of the necessities of religion, by preventing the confusion of the generation but continuing it. In order to ensure this, the couple had to have some qualifications at the stage of wedding, after the marriage some rights and responsibilities have been determined for both. The coition is one of these rights and responsibilities.

The first coition between couples is called dukhul in Arabic where as zifaf in Turkish. The coition becomes halal by marriage contract and causes legal consequences. Some of the rights and responsibilities arising from coition are personal and the other part are financial. The judgements of coition on dowry, restraints of marriage and iddah are clearly stated in the verses. For the judgements of the lineage determination, the hadith constitute evidence. For this reason, there is no dispute between faqihs on these issues.

The khalwat as-saheeh meaning that the husband and wife stay alone without any obstacle after the marriage contract, is accepted by some faqihs as an act that causes coition judgements. Therefore, the khalwat as-saheeh is called judicial dukhul and the coition is called real dukhul. The khalwat as-saheeh, has consequences which are similar to coition as in the judgements which require giving the whole dowry and the woman in waiting period to remarry. However it has lighter consequences than real coition, as it does not give the husband the right of talaq-e-Raji'.

Since coition becomes permissible through valid marriage, the judgements arising from coition have properties which are complementary to the judgements of valid marriage and it has features that make the marriage permanent. This is clearly seen in the effect of coition on dowry and iddah. But coition also has judgements that are independent of the valid marriage contract. For example, if occurs after the end of the coition, a marriage is not true or if the person learns that whom he/he was with was not his/her real spouse, this coition has independent effects of marriage contract, such as the dowry, the iddah and the restraint of marriage. These judgements mentioned in fiqh works under different headings such as dowry, restraint of marriage, iddah, talaq and illegal marriages, were collected and evaluated in our study.

Keywords: Islamic Law, Marriage, Couple, Coition